

ДИМИТЪР ПОДВЪРЗАЧОВ
ПОД ЧИНАРА. ИЗ РАЗКАЗИТЕ
НА КЮЧУК-ХАСАН

chitanka.info

В памет на Емил Бояджиев

*Добродетел без награда
Не остава никога!*

Старият поет

ПОД ЧИНАРА

Минавах сам, замислен, през алана [празно място, площад, поляна]

и си прелиствах нещо във джуздана, [чанта за книжа, портфейл]
току ми викна някой: — Ей, паша!

Погледнах: под чинара при чешмата

Кючук-Хасан с чубука и чалмата —
старика с философската душа.

— Какво му мислиш? Зарежи кахъра.

Ела при мене тука на хасъра, [рогозка]

да си побъбриме филан-фъстък! [за туй-онуй]

Кахърът е зехир. [отрова] Живей със вяра!

Не му мисли! Каквото ти е зара!

Отровиш ли се от кахър — язък!

Туй вярата е Божа чудесия —

ще ти разправя аз една хаслия, [истина]

че те обичам като същи брат! —

Да видиш как е писано отвека:

надеждата крепи до гроб човека.

И ми разказа този маслахат: [работа, дело]

— Ефендимис, [като господар] живял преди години

Торлак-Осман, продавал грозде, дини,

фекат, [обаче] прехванал го кера-мерак: [тайно желание]

да си напусне селото, бахчата

и като се пресели в касабата [мальк град] —

да стане каймакамин [околийски началник] как-и-как!

Коджа му мислил, сам си стягал гема, [юзда]

най-сетне се решил — поел калема

и чак във Стамбул пратил харзувал; [заявление, молба]

демек: желая да ме назначите

за каймакам, курбан си давам дните

за царщината — нека е халал!

Добър бил... Всякой му признавал хака [право, заслуга]...
Ондан-сора, [след това] започнал той да чака,
днес-утре, че ще бъде назначен.
Пък то минали дни, па и недели,
изтърколили се години цели —
но не дохождал чаканият ден,
— Що има? — го запитвали акрани [връстници] —
кажи, таз работа кога ще стане,
че то и нам омръзна да търпим!
А той, засмян и весел, заваллия,
отвърщал: — Нека да е хаирлия!
Ще стане! Оладжак! [ще стане] Аллах-керим! [милостив е Бог]
Тъй остарял... станал дори негоден
(зер то изтекли деветнайсет годин
и единайсет месеца, е-хей!),
но си живеел весело, безгрижно,
с надежда... Но веднъж скоропостижно
се гътнал и престанал да се смей —
търкулнал се и вече се не дигнал!
Тогаз от Стамбул чак хабер пристигнал,
с печати царски, максус [специално] за Осман:
изпрацат го за каймакам във Бруса!
Но никой не успял да го раздруса,
да му изпее царския ферман...
След туй на гроба на тоз заваллия
издялали му надпис акаллия,
та който прочете да разбере,
че земният живот е весел сън:
„Бу дюнада юмид иденлере
ахретте Аллах тесели версън!“
Тез думи мъдра мисъл означават
и даже, ако щеш, я запиши:
„На този свят които се надяват,
Аллах на онзи да ги утеши!“
Здрачи се... Накъде извиха песен...
Старикът си въздъхна и унесен
загледа се в пустинния алан.

А сетне пак поглади си брадата,
замислен над света и суетата,
и дигна ястъклията [плоския] филджан...

Привечер под чинара, при чешмата,
 където чучурката сладко пей,
 седи Кючук-Хасан — Низами-бей
 и важно-важно глади си брадата.
 Познавам го като деликанлия, [млад, буен]
 пръв уфарда [щедър, разгулен] в града и мемлекета, [края]
 когато с коня влизаше в кръчмата
 и ненаситен на жени гидия,
 преследваше вдовици и момета,
 каносани Айшета и Фатмета...
 Седи Кючук-Хасан там при чешмата,
 замислено поглажда си брадата.
 Той днес минава за мъдрец, за стар,
 за „ихтияр-адам“ [мъдър човек] го знаят вече,
 ала очите му излъчват жар,
 щом зърне женска рокля отдалече.
 При туй видях го неотдавна сам,
 как тоя мъдър ихтияр-адам
 пак дебнеше веднъж край плетищата
 на Кел-Мехмеда куция момата!
 Затуй отидох при чинара днес:
 — Ашкам хаир-олсун, [добър вечер] Низами-бей!
 Той ме посрещна с теманета, с чест:
 — Буюрун! [Заповядай] Как се сбърка тоз път, брей,
 да се отбиеш тук, на ферафлък? [простор]
 Где скиташ там из оня мегданлък?
 При стари хора май не ти се ходи —
 ей, чоджум, [сине] тя и тебе ще споходи!
 — Как, Низами, нима се смяташ стар?
 — Е, то се вика, че съм ихтияр! [стар]
 — Но гледам: все окото ти на млади!

Тогава той чубука си извади,
усмихна се, брадата си поглади
и рече: — Чоджум, туй да ми е грях!
Но знай, че тъй го наредил Аллах!
И продължи: — Мъжът, докато е млад,
ръцете му опипват разен свят,
без разлика на хубост и години,
ала когато петдесетте мине —
тогаз — да моли от Аллаха здраве,
а той сам трябва сметката да прави...
— Как, сметка ли?
— Годините ще смята:
събира своите и на жената
(доколкото можал да ги научи!),
дели на две — и трябва да получи
бездруго само тридесет и девет!
— Как? Тридесет и девет казваш?
— Евет! [да]
Аз, да речем, съм днеска на шейсет:
мен стара баба хич не ми се пада! —
Така е заповядал Мохамед! —
Вземи калема: колко да е млада?
Ще видиш: осемнайсет! — Пресметни я!
Е, хайде, нека да е хаирлия!
И Низами отпусна гърлен глас
и се изсмя, речи, като паша...
Все пак той нежна имаше душа
за чувства, увлечения и страст...
След туй напълни втори път чубука,
извади прахан, пална и засмука...

ОТ ЗЛО ПО-ЗЛО...

Откакто се хавата [времето (метеорологическо)] бузаттиса,
[застуди се]

от баа-бузу [гроздобер] насам, и замириса
на соуклук, [студ] на Божич и на сняг —
с Кючук-Хасан избягахме в превара
от ферафлъка летен под чинара
и се прибрахме в кафенето пак.

Там — все познати, стари османлии,
брадати първенци, все мераклиии
за кротък кеф и татлъ-мохабет, [сладък разговор]
на одъра, с бройници, по чорапи,
разказват поучителни майтапи

и стари мъдрости... Услу-миллет! [мирен народ]

Обичах разговорите им умни
и тия конференции безшумни,
най-много пък — адета им свещен:

щом някому доспи се — току млъкне,
усулла [с лекота] на хасърчето се смъкне
и тезелден [бързо] захърка сън блажен...

Там именно веднъж един приятел

оплака се, че нещо зло изпатил:

— А, много лошо — каза, — чок фена! [много лошо]

— Не се плаши! — Кючук-Хасан му рече. —

От лошо има по-лошо, човече!

И ни разказа приказка една:

Кадир-аа срещал своя дост Алия,

че из сокака води го заптия.

— Къде отиваш? — пита. — Зло, кардаш: [брат]

отивам да ме бесят във конака!

— Ех, няма нищо! Ти недей се плака,

че по-зло има и от злото баш!

— От туй по-зло?! — помислил си Алия. —
Тоз керата [негодник] е бучук-акаллия! [полуумен]
И отишел в конака. А пък там,
когато да го качват на въжето,
пристига от султана ирадето: [заповед]
да го не бесят, завалъ. Тамам! [точно]
Зарадвал се Алия. За Кадира
решил, че анджак нищо не разбира:
янлъш [лъжливи] пророци по дюнята [света] бол!
Но щом прочели края на писмото,
видял, че има по-зло и от злото:
вместо въже — забили го на кол!

ТАЛЙАН

Веднъж, не знам отгде се бе вземало
едно листо от вестник „Папагало“
на масата във нашто кафене.
Келеш-Осман се дълго в него взира,
макар че — знам го — нищо не разбира,
Келеш-Осман със кривото чене.
Той вдигна си главата най-подире
и ходжата Джевдет с очи подири:
— Джевдет-бей, тук прочетох аз „Талйан“;
що значи тоз лаф „Талйан“, кажи ми,
дали е някое фрънсъшко име,
или е от микроба — джинс хайван [вид животно]? —
Джевдет-бей се засмя: — Тю бре, Османе!
Туй и децата знаят го. „Талйан“ е
голяма риба — чок биюк балък! [много голяма риба]
Но чу се гърлест смях току отзад —
Селим-аа ходжа весел вик нададе:
— Как? Риба? Ти да нямаш тамазлък? [не си на себе си]
И продължи: — „Талйан“ е тъй, което
не знаете: най-първи във морето
и най-голям, биюк-биюк вампор! [голям параход]
— Вампор ли? Бош лаф е това! — извика
Сюргюнлю-ходжа, най-сарп [суров, строг] граматика:
— Вай прост инсан! [човек, народ] Коджа видяхте зор!
И двамата за нищо ви не бива!
„Талйан“ е баш-гюзелли, най-красива
и най-голяма касаба в света! —
Внезапно публиката се раздвижи,
Люфтито спря Карт-бейолу да стриже
и всички плахо зяпнаха уста.
И чуха се ръмжения тогава:

— Що дума той! Олурму! [бива ли!] Тъй не става!
Аиптър-шей, — това е срамота!
Валла-билля, та кой не знай, че няма
по-красна касаба и по-голяма
от биринджи [първи, единствен] Истамбул на света?!
Сюргюнлю-ходжа се видя в почуди,
но бързо да добави се принуди,
че тоз „Талиан“ е бамбашка торпак, [съвсем друга земя]
и да признае, малко недоволен
че от Истамбул той е все по-долен
бари един пръст сигур — бир пармак. [един пръст]
Но тук вратата се отвори бавно
и в кафенето влезе важно, плавно
мюфтията Сабри-бей, учен мъж.
Посрещнахме го всички с теманета,
той седна кръстом-ноги до кюмбета
и заговори току изведнъж:
Ефендилер, аз бях ей там отвънка
и чух каквото тука вашта лонджа [събрание] дрънка
за този прост, но назик [деликател] лаф „Талиан“.
Невежи сте — попитайте, потрайте,
да ви аннатардисам [поуча] аз, да знайте,
да се не дърлите току на зян.
„Талиан“ е сладка рибка чудесия,
хамси-балък, башка чешит хамсия,
тук никой я не знай, нито е чул;
пък аз съм ги поглъщал още малък,
като локум, по пет, по шест на залък;
локма-локма емишим [лапал, лапал съм] в Истанбул!
Той млъкна. Тишина... Люфти почака
и нежно с ножицата пак притрака.
Безмълвен сладък мир... Блажен покой...
В кюшето някой весело изхърка,
котакът се протегна и замърка,
доволен от мюфтията и той...

НОЩТА

Таз вечер закъсняхме със Хасана
във кафенето. Но пък не остана
нищо един въпрос неразрешен:
с пет-шест кафета, няколко шурупа,
оправихме бурденбуре Аврупа [изведнъж, цялата Европа]
и цялата дюня хемен-хемен... [свят почти]
Кога излязохме от кафенето,
нощта си беше спуснала пердето.
— Виж — рекох аз, — благословен покой!
Нощта приспива фукари [бедни], зенгини [богати],
та всеки във забрава да я мине!
— Йок, джанъм! — възрази ми нервно той.
— Нощта е пълна със дела и тайни!
Старинна наша мъдрост ние знайме:
„Гедже гебедър!“ — казва тя. Демек:
„Нощта е пременна!“ Дълбока мисъл!
Не знам кой я казал или писал,
но бил е биюк-кафаль [голяма глава] човек!
Нощта е бремна! Тя често носи
събития, решения, въпроси,
за някого — живот, за друг — юлюм; [смърт]
чрез нея нявга сам Аллах приказва!
Тя дига, сваля, гали и премазва,
и всичко — дебнешком, хептен без шум!
Не знам къде, на тоз свят ювардалест, [объл]
в един градец, акшамюстю [привечер], на залез,
пристигнал някой си паша с аскер;
и щом отседнал, тозчас, без да чака,
изпратил адютанти от конака
да доведат налбантина Юмер.
Размахал на Юмера над главата

юмрука си и ревнол му пашата:
— До заранта, за моите коне,
да ми приготвиш онбешбин пирона!
Не го ли сториш — тегля ти патрона!
Един ти стига, саде бир таане! [само един]
Отишъл си Юмер дома в тревога:
петнайсет хиляди! Кога, за Бога?!
Пък утре — смърт в зори! Вай ярабим! [олеле, Боже]
— Не се грижи! — ханъмата го учи. —
Кой знай какво до утре ще се случи:
гедже гебедър! Я върви да спим!
А във зори му чукат на вратата!
Юмер се спотаил във одаята,
от страх трепери и мълчи — ни гък.
— Юмере, ставай! — глас отвън говори. —
Таз ноц пашата се пресели горе:
дай четири пирона за сандък!
Кючук-Хасан замлъкна... Тежка, знойна,
ноцта бе подозрително спокойна.
И в тишината само издрънча
и наруши съня на калдъръма,
звънлива, като гласа на ханъма,
от еминийте [калеври] му една налча [налче, подкова за обуца]

...

ИСТИНАТА

Веднъж, пред кафенето, сред алана
се спречкаха Алито със Шабана —
събраха свят и вдигнаха кавга.
Берберинът, Сабрито, се завтече:
— Ще ида да ги помиря — ни рече, —
ще ги оправя аз, хем ей сега.
След малко, гледам, връща се Сабрито,
хептен издраскано и доста бито.
— Сабри бе — питам го, — не олду? [какво стана]
— Брак холан [остави се] — казва, — търсих си белята:
удариха ме със юмрук в главата,
та и окото ми се чак наду.
Казах им истината, както зная —
кабахатлия [виновен] станах аз накрая...
Защо ми трябваше! Динсиз инсан! [безбожник, неверник]
— Как? Истината? Тя ли те подстори?
Тя никога ачик не се говори! —
обади се тогаз Кючук-Хасан.
— Пашовка някога, от своята стая
видяла, че отвънка, пред сарая,
до портата се мъдри просяк стар.
Но всеки, който покрай него мине,
поспре се и наместо милостиня
току му залепи един шамар.
Зачудила се хепийдже [много] жената...
След малко тръгнала от одаята,
по стълбата, та хоп — при него чак:
— Бре, старче, я кажи, защо тъй днеска,
кой где помине, току те наплеска?
Ти днес изяде май бая даяк?! [бой]
— Защо ли, бей-ханъм? Та аз не крия:

такъв късмет е моя! Орисия!
Или в главата имам ексиклик: [недостиг]
край мене който спре или помине —
без разлика на чин и на години,
аз истината казвам му ачик!
— Бре сарп [остър] акъл! Демек саалам [добре] познава?!
Кажи и мойта истина тогава:
Защо отгоре слязла съм дотук?
— Защо ли? Ти за мъж байрака вириш
и ходиш тук и там, да си го дириш!...
Ханъмата го блъснала с юмрук...
Така върви, Сабри, открай дюнята: [светът]
уж истината е за всички свята
и хората от нея нямат страх,
но кажеш ли я право във очите —
стисни душата си между зъбите,
че има да ядеш зеде [излишно] пердах...

ПИСКЮЛЛИЯ БЕЛЯ

Тамам пред кафенето, с Курт Алия
седим на лаф-моабет по икиндия, [следобед]
приказваме си тъй, шуну-буну [за това-онова] —
зададе се Кючук-Хасан отгоре,
ядосан и на себе си говори:

— Гиди къпоолу! [кучи син] Мешеодуну! [дъбова цепеница]

— Що има — питам го, — та тъй си кисел?

Не съм те виждал толкова къздисал,
самичък да приказваш и вървиш...

— Брак! [остави!] — дума. — Днес платих във хюкюмата
[управление, кметство]

хак-ерине [така ти се пада] и щрафа, и белята —
уж аз бях прав! Чоджук алъшвериш!

При нас той седна, пи две-три каавета,
изсмука три лули, според адета,
и чак тогава заговори пак:

— Кога ти е кадия даваджия, [обвинител]

Аллах да ти бъде ярдамджия [помощник] —
това ти е на днешното капак!

— Кадия някой нявга в хюкюмата, [власт, управление]
си турял козя кожа на главата

и викал хората на истинтак: [разпит]

— Кажи какво съм аз! Ама да случиш!

— Кадия си, ефенди! — Лъжеш, куче —
не виждаш ли, че пръч съм бре, ахмак?!

— Дай щраф една жълтица и си ходи!

Повикайте Кара-Осман да доди! —

И нему пак подхвърля този лаф:

— Кажи какво съм аз! Ама да случиш!

— Ефенди, ти си пръч! — Йок, лъжеш, куче!

Кадия съм — дай две жълтици щраф!

Така събрал един шиник сермия: [капитал, богатство]
Пръч нарекат ли го — не, бил кадия!
Кадия като кажат — той бил пръч...
Хептен обрал ерифа орталъка, [хората, обществото]
саде с таз козя кожа, хич без мъка,
без изиет, [безпокойство] без труд и без калъч... [сабя]
Най-сетне, без нито една жълтица,
дошла една сербез-сербез старица:
— Кажи какво съм? — я попитал той.
— Кой, ти ли? Нито пръч, нито кадия —
саде беля си ти, хем пискюллия,
даяк заслужаваш, ама няма кой...
Та и до днес, Кючук-Хасан заключи,
ги има още като това куче:
и да си прав, и да не си ти прав —
той те не слуша, а се азърдисва, [ожесточава]
и власт нали е — бързо буюрдисва: [заповядва]
ешек-гиби [като магаре, безропотно] дай пет алтъна щраф!

МУСТАФА ШЕРБЕТЧИЯТА

Прочул се Мустафа, баш шербетчия...
Шербетя, то се знай, не е ичкия,
ний анджак го държим за соуклук. [за разхлада]
Курдисал си чадър насред соака
и вика и прелива във бардака: [кана, чаша]
Татлъ [сладък] шербет! Бююрунус! [Заповядайте] Буллу!
[изобилие]
Коджа свят там при него се събирал,
но всеки мющерия [клиент] все намирал
в шербетя му по някакъв кусур:
бил много бистър, много боялия,
или пък ален, или йокренклия. [безцветен]
А Мустафат викал все: — Бююр! [заповядайте]
Един ден, като носил във конака
шербет, рекли му малко да почака.
— Вай — рекъл си, — дали не е за бой?
Но като го въвели при пашата:
— Бре ти какво взе да мениш боята
на тоз шербет? — сърдит му викнал той.
Чок шей валла! [много височайши] Не бе ли благодарен?!
Днес носиш морав, утре кехлибарен,
и като пискюллия фес червен!
Каква е тази твойта дяволия?
До днес го правеше дюс-боялия — [едноцветен]
защо мениш боята всеки ден?
— Паша-ефенди! — рекъл Мустафата. —
Какво да правя?! Тъй върви играта!
Щом искат тъй — пък аз не съм ахмак:
приготвям стока според купувача,
боята правя, както ще пияча!
Пашата се усмихнал под мустак...

— Ех, Мустафа! Ти имаш право, братко!
На този свят за да живееш сладко,
боята трябва често да мениш!
И аз тъй правя тука, в хюкюмата:
според везира си меня боята —
и благодарен съм от тоз гидиш... [ход, развитие на нещата]
— Та санким, чат-пат вашите газети
чета, па думам: — Холан, оставете!
И вий сте като моя Мустафа:
Живота за да ви е драг, хелбетя [то се знае]
начесто боядисвате шербетя —
парата и за вас е интифа... [точно време, цел]

МОЛЛА КЕСЕДЖИ И САБЛЯТА МУ

— Мемиш бе, Демирджиолу, Копука —
видях го геченде, [преди известно време] че трака, чука;
— какво си се запретнал бре, Мемиш?
— На — отговаря, — днес ми спрял сахатя,
та ще го чукна, ще го поразклатя,
да тръгне дяволът! — Бак бир джумбиш! [смешна работа]
— Бре чоджум, [момчето ми] туй ли ти е днеска зора?!
Ще ти се смеят акаллийте хора!
Че сахатчия ти кога си бил?
Та демирджия [железар, ковач] като бил баща ти,
ти мислиш, че разбираш от сахати?
Теб дай ти да играеш искамбил! [игра на карти]
За всяка работа си майстор има
и всяка болест дири си хекима — [доктора]
не е за теб, айол, [слушай] тоз хизмет! [работа]
— Така му отговорих на Копука
и му разправих за добра поука,
една арабска мъдрост — бир хикмет. [една мъдрост]
— Дели-Молла, по прякор Кеседжия,
със саблята си клал на поразия —
по кърищата сарп [суров, строг] хайдутин бил;
клат где когото срещне — млади, стари,
зенгини, [богати] фукари, [бедни] коджа-туджари — [големи
търговци]
най-сетне саблята се изхабила.
Решил в града Моллата да прескочи,
при майстор, саблята му да наточи,
отнесъл я и нея със икрам. [почит]
Намерил най-добрия бучакчия, [ножар]
показал му я, хабната ваджия, [опустяла, проклетия]
и седнал да почака малко там.

А точиларят нищичко не казал,
с тазе зейтин [пресен зехтин] я малко понамазал,
увил я във един съдран парцал,
под себе си я турил, под дюшека,
па седнал баш отгоре й човека
и тъй известно време поседял.
След туй подигнал мръсното дюшече,
извадил я: хазър, [готово] готова вече!
Зачудил се хептен Дели-Молла:
— Бре, туй ли му било то майсторлъка,
че то и аз направвам го без мъка —
тя работата пек уйгун [много лесна] била!
След време, саблята му като клала,
хелбетя, [то се знае] хабна пак заде [в повече] станала.
Моллата я намазал и увил —
и върху нея сам се отурдисал. [седнал]
Но като я извадил, се шащисал:
на две парчета саблята! Резил!
И ти, Мемиш, таз мъдрост запомни я,
не ставай като Молла Кеседжия!
Така е нареден светът, ахпап: [другар]
Тоз — работа и с задника си върши,
друг — само саблята си ще прекърши —
за всяко нещо иска се ербап! [познавач]

НАСТРАДИН И ПАДИШАХЪТ

— То всеки занаят се с труд надвива,
ама и твоя зор коджа го бива:
току да писваш смешки, щеш не щеш;
беля ли имаш, зло ли те слетяло,
хемен [веднага] пиши за щяло, за нещяло —
зер, може и от глад да си умреш!
Във старо време, хе-е, бълдър-години, [преди много години]
и Настрадаин така бил. Кой где мине:
„Ей, ходжа, я кажи един масал!“
И той, сюрмаха, казвал — стари, нови,
той си ги имал смарлама, [поръчани, готови] готови
масали и лъжи дорук [препълнен] чувал.
Веднъж го спрял сред пътя падишаха:
„Ей, ходжа, стой! Заклинам те в Аллаха,
кажи една лъжа, ама бирден! [отведнъж]
Узнах, че ти ги харно кундурдисваш, [нагласяваш]
умееш със майтапи да залисваш...“
Но ходжата го гледал нажален...
— Падишахъм! — изплакал той. — Съдбата
каил не става: [не се съобразява с теб] майка ми, горката,
умря нощес, та съм с голям кахър...
Не ми се днеска нищо уйдурдисва...
Прощавай и недей се дукундисва, [докачвам]
че ти прекършвам царския хатър...
Вах заваллъ! — султанът жално викнал
и сноп каймета му в ръката тикнал:
— Вземи това, знам, не си богат!
Мъртвецът има хепийдже [всякакви] масрафи... [разходи]
Аллах да ѝ дари татлъ-пилафи! [сладък, вкусен пилаф]
Иди я погребви със салтанат!
След час, след два султанът от сарая

чул гюрултия вѣн... Каква е тая?!
Отворил пенджерата: цял бюлюк
хашлаци, със зурли и със тупани,
крещят и пеят, до един пияни,
и Настрадаин на баша, кѳор-кютук.
— Бре, керета! — изкряскал му султана. —
Какво се магаросваш сред алана
със таз тайфа сархош-аркадашлар?! [пияни]
Наплюскал си се днес за проклетия!...
— Прощавай, падишах, че съм кефлия —
отвърнал Настрадаин, — днес съм на кяр!
— Ти, берекет-версин, добра заплата
ми даде днес за тезелден-лъжата!
Пък майка ми е здрава, топ-гиби... [като топ]
Аз цял ден пия с твоите каймета,
но и за нея нещо взех, адет-аа: [обичайно]
кадѳн-гѳобе, [вид сладки] сютлаш и маллеби...
— Така и ти — Кючук-Хасан заключи,
решил днес лично мене да поучи.
— Нареждай там масали и лѳжи,
със труд, със зор, то мѳката си мѳка,
но гледай да ти е добѳр айлѳка [заплатата]
и берекет-версин тогаз кажи!

ГАРГАТА И ОРЕХЪТ

— Ружди! Я тезелден стъкми кюмбето
и яптардисай [поръчай] две татль-каавета —
каавето е себап [добро, богоугодно дело] подир аптес! [ритуално
измиване пред молитва]

Ама да бъдат тежки, каймаклии,
като за хора стари мераклии...

Ама какво чух аз за тебе днес?
Такава реч Кючук-Хасан подхвана,
щом влязохме във кафенето двама
и с темаанета дадохме селям...

— Ти щял си да напуснеш занаята,
да се вредиш в мезлича, в общината,
давиш [искове, жалби] хорски да оправяш там?!

— Ружди! Саалам [добре] си помисли: мезлича
дали на твоя каяфет [външност] прилича?
Инсана [народа] да оправяш е бяля!

Дип ако ти е пламнала главата,
иди да я тактисаш [поставиш] на чешмата!
Кендине-гел! [опомни се] На себе си ела!

— Веднъж султана — кой е бил, не зная —
повикал садразама [великия везир] във сарая,
завел го баш до пенджерата сам
и казал: — Туй е, гдето ти говорих:
виж гаргата на онзи кичест орех
и разтълкувай ми що прави там!

Погледали бир-кач дакика [няколко минути] двама,
султана, и до него садразама,
какво се еглендисва [занимава] тая гад...

— Падишахъм! — тогаз рекъл везира. —
Таз тайна много лесно се разбира —
ще ти я разтълкувам осахат! [веднага, на часа]

Таз гарга скърши орех чак отгоре
и на земята като го събори,
при него литне долу чабуджак: [тутакси]
разтвори гага, да го глътне мери,
па седне върху него, притрепери,
остави го — и хвръква горе пак.
Събаря друг, със гага го опитва,
след туй с крака назади го подритва,
възседне го като биниджи [ездитен] кон
и като калайджия повърти се,
докато и от него възгечтиса [отказва се]
и хвръкне пак към друг увиснал клон.
Падишахъм! Таз жалка животина
е умна колкото мъже петима,
Аллах ѝ дал зеде-зеде фекир: [в повече разум]
тя мери ореха отпред със гага,
но мери и отзад дали приляга —
зер, да го глътне — ами по-подир?
И ти, Ружди, не ставай аджамия: [неопитен]
роден си гюч-беля [мъчно, трудно] за кафеджия —
не гълтай едър орех, кафадар! — [другар]
Кючук-Хасан погледна дяволито
оджака, дето смъркаше Руждито,
и весело заключи: — Окадар! [толкова]

ЛОВДЖИЙСКИ АНЕКДОТ

Кара-Мехмед, Дали-Хюсни и Кьор-Осман —
и трима баш авджии в мемлекета — [държава, край]
в зори нарамиха виран-чифтета, [разнебитени пушки]
поеха кърищата — за глиган...
Ха тук, ха там, изръшнаха гората,
изтрепани, пребити, гладни.
Но все пак знаеха си: лов ще падне.
Хич може ли: за срамотата
на касабата [малък град]
да се завърнат празни. Не, напред,
Хюсни, Мехмед! —
Осман надава вик,
държейки пушката си на титик... [готова, насочена]
И ето най-подир — виж късмет! —
хем едър лов насреща — не глиган,
а хубав млад рогач... Дойде таман,
и трима гръмнаха в превара —
свалиха го... Бре, майката му стара! —
Зарадваха се, туй се казва лов!
Опипаха го с трескава любов
и както всеки път,
започнаха да го дерат...
(С известна страхопочит несъмнено,
защото времето бе забранено!)
Но ето — на дрането във разгара
(пък що рогач бе — саде лой!)
гласът на горския извика: — Стой!
Отгде го дяволът сега докара?!
Уплашиха се тримата авджии,
зер то законът е кара-беля: [черна беля]
бре актове, бре глоби, бре дела —

по-харно бягай от таквиз ваджии —
и докат пушката на горския изтрака,
и тримата изчезнаха в шумака:
на бягането няма страх, ни срам —
какво ще му направиш на качака?! [беглец, контрабандист]
Ала страхът им всъщност бе така голям,
че пушките им останаха там...
Но пак, нали да пати имало глава —
не мина месец-два —
аллах, аллах, каква напаст велика:
кадията ги тримата повика!
Поглеждат: вътре горският навел главата,
кадията поглажда си брадата,
и трите пушки — до стената...
— Бре, хаирсъз кераталар, [негодници] кажете вие,
рогача кой уби — там, на „Иглика“? —
кадията извика: —
Хем никой нищо да не крие!
Кажи, Хюсни! Мехмед! Кажи, Осман!
И тримата в един глас: — Вай аман,
кадъ-ефенди, нямам си хабер!
Не съм бил там! Щраф давам цял кемер, [кожен пояс за пари]
фекат, [но] на хакерине [така се пада] ще отиде зян!
Кадията не се показва строг.
Запита ги повторно, пак получи: — Йок! —
И тутакси реши: — Добре тогава!
Понеже доказателства особни,
решителни, подробни
към делото не виждам — аз ви оправдавам...
Друг някой безбели [очевидно] е бил
тоз, който е рогача там свалил
във забранено от закона време.
Но нашто правосъдие не дреме —
ще се погрижим ний да го открием.
А вий бъдете си сега рахат,
идете си по живо и по здраво —
защото правото е право:

законът е един за беден и богат!
Наскачаха и тримата тогаз —
Хюсни, Мехмед, Осман — тозчас
готови да си тръгнат вече.
И щом кадията нехайно рече:
— Понеже сте невинни вий, момчета,
вземете си и своите чифтета! —
те грабнаха ги бързо от стената
и втурнаха се към вратата...
— Стой! — кресна им кадията тогава. —
Така ахмак-авджия се издава —
сега е вече явно чия е вината:
закарайте ги тримата в хапсаната! [затвора]
Но туй е, братко, анекдот: не е било
ни в град, ни в село!
Защото горския, и полския, и всички
законни хищни птички
подобна случка ако видят някой път,
не са дотолкоз аджамии:
веднага ще се присъединят
към тримата авджии.
И по система вечно нова,
законите за да успокоят —
на големците също тъй ще занесат
по нещичко от лова...

Текстът на разказите на Кючук-Хасан е набран и проверяван основно по изданието Димитър Подвързачов. Под чинара. Мисли и парадокси. Издателство Люк, София, 1993. Съставител Борис Христов. Тъй като стихотворенията изобилстват с турцизми, много от тях са преведени в квадратни скоби в текста. Това, разбира се, затруднява възприемането на стиха (а стихът на Подвързачов е много хубав!), но подпомага разбирането. Аз съм махнал някои от преводите („кахър“ и „авджия“ и днес са понятни без превод), а други съм побутнал малко.

Сашо

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.